

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์   ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จขององค์กรเพื่อการพึ่งตนเองด้าน
เศรษฐกิจ ในชุมชนแออัด : กรณีศึกษาสหกรณ์เครดิตยูเนียน
ชุมชนฟ้าใหม่

ชื่อผู้เขียน   นายสมศักดิ์ อุปพันธ์ (๒๕๓๕)

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต   สาขาวิชาการศึกษาอนุกระบวน

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์   :

                                                          ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูเกียรติ ลีสวรรณ์   ประธานกรรมการ
                                                          รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิทย์ รุ่งวิสัย   กรรมการ
                                                          ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดุสิต ดวงสา   กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสหกรณ์เครดิตยูเนียนของชุมชนฟ้าใหม่ซึ่งเป็น
ชุมชนแออัดในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ในเรื่องกระบวนการเผยแพร่ ส่งเสริม และสนับสนุน
การจัดตั้งสหกรณ์ ฯ ขององค์กรภายนอก ในเรื่องความสำเร็จและปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จ
ของการจัดตั้งและการดำเนินงานของสหกรณ์ ฯ และในเรื่องผลกระทบที่สหกรณ์ ฯ มีต่อชาวชุมชน
ในด้านต่าง ๆ

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาโดยเข้าไปใช้ชีวิตอยู่ร่วมในชุมชนเป็นเวลานาน 4 เดือน และ
ใช้วิธีการสอบถาม สัมภาษณ์ ร่วมสังเกตการณ์องค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมระยะเวลาที่ใช้ใน
การศึกษาทั้งสิ้น 7 เดือน

สรุปผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า กระบวนการเผยแพร่ ส่งเสริม และสนับสนุนการจัดตั้ง
สหกรณ์ เครดิตยูเนียนชุมชนฟ้าใหม่ขององค์กรภายนอกผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงในครั้งแรกเป็นไปในรูปแบบ
แบบง่าย ๆ ปลอ่ยให้กลุ่มดำเนินกฎระเบียบอย่างอิสระ ต่อมาเมื่อกลุ่ม ฯ เริ่มมั่นคงได้มุ่ง
กระตุ้นให้กลุ่มขยายกิจการให้เติบโตยิ่งขึ้นและร่วมติดต่อสัมพันธ์-ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันกับ
กลุ่ม/สหกรณ์ เครดิตยูเนียนแห่งอื่น แต่การส่งเสริมเช่นนี้เริ่มไม่ได้รับการยอมรับเนื่องจากสวน
ทางกับความต้องการของกลุ่มที่ต้องการเป็นผู้กำหนดนโยบาย/ทิศทางด้วยตนเองอย่างอิสระ

จากการวิเคราะห์ตัวแปรตามข้อเสนอของนักวิชาการหลายท่าน สามารถนำมาสรุปพบว่า มีเครื่องชี้วัดความสำเร็จของสหกรณ์เครดิตยูเนียนชุมชนฟ้าใหม่ 6 ด้านคือ 1) ฐานะทางเศรษฐกิจของกลุ่ม 2) ระยะเวลาการดำเนินงานของกลุ่ม 3) การเข้ามีส่วนร่วมในองค์กรฯ ของคนในชุมชน 4) ความเป็นอิสระของกลุ่ม 5) ความสามารถในการตอบสนองความต้องการของสมาชิก และ 6) แนวโน้มการคงอยู่ของกลุ่ม ส่วนปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จเหล่านี้ แยกได้เป็น 2 ประเภท คือ ปัจจัยภายนอกได้แก่ นโยบายไล่ที่ชาวชุมชนผู้บุกรุกที่ดินริมคลองแม่ข่าและแนวกำแพงเมืองเก่าของเทศบาล การเข้ามาเผยแพร่ส่งเสริมขององค์กรภายนอกผู้นำการเปลี่ยนแปลง การมีสภาพเป็นสหกรณ์ตามกฎหมาย และการใช้สหกรณ์ฯ เป็นสถานที่ทำงานแก่คณะตุลาการต่าง ๆ ขององค์กรภายนอก ปัจจัยภายในได้แก่ การให้ความไว้วางใจในตัวผู้นำสหกรณ์ฯ สภาพภาพและความสามารถของผู้นำ ความรู้สึกเป็นพวกพ้องเดียวกันของผู้ร่วมก่อตั้งสหกรณ์ฯ ความต้องการหลักประกันความมั่นคงของคนในชุมชน ลักษณะทางกายภาพของชุมชน การเป็นแหล่งรวมของคนที่มีความแตกต่างกันมาอยู่รวมกัน ความยึดหยุ่นและอ้อมอ้อมช่วยต่อกัน และประการสุดท้ายคือปัจจัยอื่น ๆ อาทิ เช่น การเคยผ่านประสบการณ์ความล้มเหลวของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนมาก่อนหน้านี้ ความต้องการช่วยเหลือกันและกัน การใช้ระบบตัวแทนครอบครัว บางส่วนของปัจจัยเหล่านี้ทำให้สหกรณ์ฯ ประสบผลสำเร็จในเชิงก้าวหน้าแต่บางส่วนส่งผลในด้านตรงข้าม

ผลกระทบที่สหกรณ์เครดิตยูเนียนชุมชนฟ้าใหม่มีต่อชาวชุมชนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ในด้านเศรษฐกิจทำให้ชุมชนได้มีแหล่งเงินกู้เป็นของตนเอง คนในชุมชนได้มีหลักประกันแก่ตนเองและครอบครัวในระดับหนึ่ง ในด้านสังคมทำให้ชุมชนเกิดกลุ่มทางสังคม เกิดกิจกรรมต่อเนื่องด้านการเมือง สหกรณ์ฯ ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการรวมตัวกันของกลุ่มคนที่ขัดแย้งกันในชุมชน ส่วนในด้านอื่น ๆ ได้แก่ ทำให้เกิดความเคยชินกับการใช้กฎระเบียบอย่างเป็นทางการ และประการสุดท้ายทำให้คนในชุมชนหันมาทบทวนการให้เครดิตและความไว้วางใจต่อกันมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งนี้ในการส่งเสริมองค์กรเพื่อการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจในชุมชนแออัด คือ 1) องค์กรที่เกี่ยวข้องควรปล่อยให้ชุมชนจัดตั้งกลุ่มอย่างอิสระตามรูปแบบที่สอดคล้องกับสภาพชุมชนควรเข้าไปให้คำแนะนำช่วยเหลือตามความจำเป็นต่อเมื่อได้รับการร้องขอหรือมองเห็นปัญหาจริง ๆ 2) ผู้เกี่ยวข้องควรกระตุ้นให้ผู้นำในองค์กรเพื่อการพึ่งตนเอง

ตระหนักถึงการสร้างผู้นำคนใหม่ ๆ ขึ้นมาทดแทนอยู่เสมอ รวมทั้งกระจายบทบาทหน้าที่บางส่วน
 ของคณะกรรมการให้แก่ตัวแทนกลุ่มที่อยู่ห่างไกลออกไป 3) กระตุ้นผู้นำองค์กร ฯ ให้ความ
 สำคัญกับการให้การศึกษา อบรม แก่สมาชิกแรกเข้าถึงแนวคิดและอุดมการณ์การจัดตั้งองค์กร ฯ -
 เสริมสร้างบทบาทให้องค์กร ฯ สนองความต้องการด้านรายได้แก่สมาชิกโดยตรง - เน้นให้
 องค์กร ฯ ทำกิจกรรมพัฒนาชุมชน โดยเปิดโอกาสให้คนจากส่วนอื่นในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม
 4) ข้อเสนอแนะในการให้ศึกษานอกระบบสำหรับองค์กร ฯ เพื่อการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจใน
 ชุมชนแออัด คือ เน้นให้การศึกษาแก่ผู้นำและสมาชิกอย่างทั่วถึงในลักษณะไม่เป็นทางการ กรณี
 สมาชิก ควรอบรมในรูปกลุ่มย่อยเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพของคนในชุมชน

Thesis Title Factors Relating to Success of Self-reliance
Economic Organization in Congested Area : A
Case Study of Fah Mai Credit Union Cooperatives

Author Mr. Somsak Upapan

M.Ed. Nonformal Education

Examining Committee : Assist. Prof. Dr. Chukiat Leesuan
Assoc. Prof. Dr. Suwit Rungvisai
Assist. Prof. Dr. Dusit Duangsa

Abstract

This study examined the Credit Union of Fah Mai Community, a congested community in Chiang Mai Municipality. It looked at external organizations' extension, promotion and support processes making the Union formation possible. At the same time, it also attempted to identify factors believed to have been related to the formation and operation of the Union as well as its impacts upon the lives of community members in various areas.

The researcher lived for a period of 4 months in the community inquiring, interviewing and observing. Altogether, the study took 7 months.

The study found that initial extension, promotion and support processes were simple allowing the Union to operate rather freely. Once it started to take shape, those outside forces encouraged it to expand and enter into contact with other groups/unions. However, such

promotion began to meet with opposition because it went against the Union's wishes to determine its policy and course of action independently. The researcher employed 6 success indicators, following recommendations of a panel of experts. They are 1) its economic base; 2) its operational period; 3) participation by community members; 4) its independence; 5) its ability to satisfy its members' needs; and 6) its survival tendencies. As regards success - related factors they can be grouped into 2 categories. The first category comprises such external factors as the Municipality's policy to remove community members encroaching land near Mae Kha Canal and old city wall line; external organization' extension and promotion efforts; the Unions legal status; and the use of the Union as study/visitation site for outside groups and organizations. The second category comprises such internal factors as trust in Union Leaders; leaders' Status and ability; Union's founders' sense of solidarity; community members' needs for security guarantees; community's physical characteristics; community as "melting pot" housing people with differences; community members' sense of brotherliness and flexibility. Finally, the last factor is made up of many other sub-factors. They are former experiences with failure encountered by various groups in the community; people's needs to help each other; the use of family representative system; etc. Certainly, some of these factors were progressively accountable for its success while others did otherwise. Benefits accrued to community members were as follows: economically speaking, the community has its own credit source; community members and their families find a certain level of security guarantees; socially speaking, the community experiences never social groups which generate other related activities; politically speaking, the Union is

---

used as an instrument to organize groups with conflicting interests. Other benefits include familiarization with and internalization of use of formal rules and regulations and, finally, the fact that community members have once again turned to review the entire credit granting system and trust each other more and more.

As a consequence of this study, following recommendations were made: 1) involved organizations should allow the community to freely set up organizations relevant to its conditions and get involved only when asked or really necessary; 2) involved parties should motivate Union leaders to realize the need to constantly produce and promote newer leaders and decentralize some of its authority and functions to faraway representative groups; 3) Union leaders should be motivated to pay serious attention to educate and train new comers as regards the Union concepts and ideology; find ways and means the enhance the Union role in responding to members' need for income; encourage the Union to organize activities with the community which allow poor people from other communities to participate; 4) Union leaders and members should constantly and comprehensively be given non-formal and informal education. As for as the latter are concerned, training in small groups should be organized because it is relevant to community members' conditions.

ลิขสิทธิ์ © by Chiang Mai University
All rights reserved